

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Sebevražda Jana Palacha
na pozadí dobového tisku**

Petr Vomočil

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

**Sebevražda Jana Palacha
na pozadí dobového tisku**

Petr Vomočil

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Kodetová

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí práce, Mgr. Petře Kodetové, za odborné vedení, věnovaný čas a cenné rady, které mi při práci udělila. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za podporu během celého studia.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vpád vojsk a konec polednové politiky	4
2.1	Moskevský protokol	5
2.2	Kroky Sovětů k potlačení polednového vývoje.....	7
2.3	Reakce československých občanů	8
3	Jan Palach.....	10
3.1	Život.....	10
3.1.1	Mládí.....	10
3.1.2	Studentská léta	11
3.1.3	Srpnové události	12
3.1.4	Shrnutí povahy a vlastností.....	13
3.1.5	Síla studentstva	13
3.2	Sebevražda.....	15
3.2.1	Reakce tisku	16
3.2.2	Poslední dny Palachova života	17
3.2.3	Reakce veřejnosti.....	19
3.2.4	Vyšetřování sebevraždy	21
3.2.5	Poslední rozloučení.....	22
3.3	Posmrtná maska.....	24
3.4	Analýza činu	24
3.5	Teorie o studeném ohni	26
4	Důsledky Palachova činu	27
4.1	Následovníci Jana Palacha.....	27
4.1.1	Jan Zajíc	27
4.1.2	Evžen Plocek.....	28

4.2	Palachův týden.....	30
5	Závěr	34
6	Bibliografie	36
6.1	Periodika.....	36
6.2	Literatura	36
6.3	Internetové zdroje	37
7	Resumé.....	38
8	Přílohy.....	39

1 Úvod

Bakalářská práce se věnuje sebevraždě Jana Palacha, ke které došlo v lednu 1969. Jelikož je Jan Palach dodnes rozporuplná postava, nelze se zabývat pouze samotnou sebevraždou, ale práce začíná již v první polovině roku 1968, takzvaným Pražským jarem a následnou invazí vojsk Varšavské smlouvy, což je důležité pro zachycení příčin a událostí, které sebevraždě předcházely a které byly pro Jana Palacha rozhodující. Postupně se pak přes Palachův životopis práce dostává až k upálení a následně také k důsledkům činu a to až k Palachovu týdnu uskutečněnému v lednu roku 1989. Sebevražda je tak zasazena do širšího kontextu a snaží se nalézt jak podněty, které k sebevraždě Palacha vedly, tak následně důsledky, které ovlivnily nebo alespoň nějak zasáhly do historie Československa.

Samotná práce je tak rozdělena do tří stěžejních kapitol, které jsou dále rozděleny do podkapitol. Jak již bylo řečeno, v první kapitole jsou popsány události, které sebevraždě Jana Palacha předcházely, a je to zejména invaze vojsk Varšavské smlouvy a následná okupace s účelem ukončit Pražské jaro, které započalo v lednu 1968. V této části práce je vylíčen první odpor veřejnosti vůči okupantům, což je z pohledu Jana Palacha velice důležité. Jsou popsány personální změny v Československu po podepsání Moskevského protokolu a mimo již zmíněného odporu československých občanů jsou zmíněny i zahraniční reakce. Tato kapitola také popisuje okamžitý obrat v politice po invazi, když se komunisté pokoušeli o návrat před leden 1968 a následné reakce veřejnosti, zejména studentů, kteří byli v tomto ohledu nejaktivnější.

Druhá kapitola se na začátku zabývá hlavně Palachovým životem, takže se vrací zpět do roku 1948, kdy se Palach narodil. Přes jeho mládí a studentská léta se práce dostává také k jeho návštěvě Sovětského svazu, kde byl dvakrát na letní brigádě. Další část je věnována srpnovým událostem a snaží se nastínit, jak Palach tuto dobu prožíval a jaká v té době zastával stanoviska. V druhé kapitole jsou zahrnuty i Palachovy charakterové vlastnosti a události podzimu 1968, které měly na Palacha velký vliv. Pak už se práce věnuje samotné sebevraždě. Jsou popsány Palachovy poslední dny, které strávil v nemocnici v Legerově ulici, a pohřeb doprovázený několika pietními akcemi na Palachovu počest. Zároveň jsou zde dvě podkapitoly, a to Reakce tisku a Reakce

veřejnosti bezprostředně po Palachově sebevraždě. V závěru této kapitoly je zmíněna posmrtná maska, kterou Palachovi zhotovil sochař Olbram Zoubek. Autor se také věnuje aféře o studeném ohni, která byla rozpoutána několik dní po Palachově smrti, a snaží se zanalyzovat Palachův čin.

Třetí kapitola je rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola se věnuje následovníkům Jana Palacha, Janu Zajícovi a Evženu Plockovi, se kterými měl Palach totožnou motivaci k činu. U Zajíce a Plocka autor podává stručné informace o jejich životě a snaží se nalézt okolnosti, které by mohly být tak zásadní, že dovedly člověka k protestní sebevraždě. U obou je v práci popsán průběh samotné sebevraždy a také bezprostřední důsledky jejich činů. V druhé podkapitole je pak popsán Palachův týden z roku 1989, který je důsledkem Palachovy sebevraždy a který měl vliv na pozdější události v Československu. Kvůli vytvoření souvislého a srozumitelného textu je Palachův týden popsán den po dni.

V první kapitole je použita hlavně kniha Milana Bárty, Jana Břečky a Jana Kalouse, *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*, která popisuje období od invaze pěti států Varšavské smlouvy a podává informace o jednotlivých protestech a demonstracích, které se po této události uskutečnily. Důležitá byla také kniha Milana Otáhalo, *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968–1989*, která měla velký význam hlavně při popisu demonstrací z podzimu 1968. Již v první kapitole jsou také použity knihy Petra Blažka, *Odpor a opozice proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989* a kniha *Jan Palach '69*, na které se podílel s více autory. Obě knihy jsou také použity ve třetí kapitole. Kniha *Jan Palach '69* je obsáhlým rozborem Jana Palacha a autoři v ní shromáždili mnoho dokumentů a statí důležitých k pochopení Palachovy osobnosti. Okrajově je použita i kniha Milana Bárty, Lukáše Cvrčka a Vítězslava Sommera, *Oběti okupace. Československo 21. 8.–31. 12. 1968*, ze které autor čerpal informace o počtu mrtvých a zraněných v důsledku okupace za rok 1968. Po jedné citaci do práce přispěly i knihy Zdeňka Mlynáře, *Mráz přichází z Kremle* a kniha *Pražské jaro v médiích. Výběr z dobové publicistiky*, kterou napsal Jiří Hoppe. Mimo zmíněných monografií je v první kapitole použit i dobový tisk, konkrétně *Zpravodaj města Ostrova* a hlavně *Rudé právo*.

V druhé kapitole lze za stěžejní dílo označit jednoznačně knihu Jiřího Lederera, *Jan Palach. Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*, která se zabývá životem Jana Palacha od jeho narození, přes jeho smrt až k důsledkům jeho sebevraždy. Důležitou byla ale i kniha Zdenky Kmuníčkové, *Poslední dny Jana Palacha*, která je využita hlavně pro popis krátkého období, kdy byl Palach v nemocnici. Velký význam měla i kniha Barbary Mazáčové, Veroniky Pokorné a Pavla Suchánka, *Ve jménu života vašeho*, která byla využita i v kapitole třetí, protože se zabývá mimo Jana Palacha také Janem Zajícem a Evženem Plockem. Analýzu Palachovy sebevraždy autor prováděl hlavně s pomocí knihy Jindřicha Šrajera, *Suicidium, sebeobětování nebo mučednictví?*, a článku Milana Černého, *Živé pochodně v roce 1969*, který vyšel v časopise *Česká a slovenská psychiatrie*. V neposlední řadě byla použita kniha Josefa Culka, *Jan Palach. 11. 8. 1948–19. 1. 1969*, která obsahuje mnoho dobových dokumentů a v práci je z ní citován Palachův poslední dopis, a kniha *Život a sochy Olbrama Zoubka*, kterou napsala Dora Čechova. Jelikož si dal autor práce za cíl čerpat hodně z dobového tisku, jsou v práci použita některá periodika, v první řadě určitě *Rudé právo*, ze kterého autor čerpá nejvíc, dále pak *Listy* nebo *Práce*. Ve druhé kapitole autor využívá i čtyři internetové zdroje pro doplnění některých údajů.

Pro třetí kapitolu byly, mimo již některých zmíněných publikací, použity například knihy *Jan Zajíc. 3. 7. 1950–25. 2. 1969* od Václava Cikryta nebo kniha *Jan Zajíc*, kterou napsal Branislav Dorko. Obě tyto knihy byly použity v podkapitole o Janu Zajícovi. Informace o Evženu Plockovi autor čerpal z knihy Jiřího Lederera, také z knihy Barbary Mazáčové, Veroniky Pokorné a Pavla Suchánka a také je použit jeden internetový zdroj. V části věnované Palachovu týdnu byla pro autora velice důležitou knihou kniha Jana Vladislava a Viléma Přečana, *Horký leden 1989 v Československu*, kterou v práci doplnilo *Rudé právo*.

2 Vpád vojsk a konec polednové politiky

Vpád vojsk států Varšavské smlouvy se uskutečnil 21. srpna 1968 s cílem ukončit tzv. Pražské jaro, které trvalo od ledna do srpna roku 1968. V lednu tohoto roku se prvním tajemníkem ÚV KSČ stal Alexander Dubček a novým prezidentem se po Antonínu Novotném stal Ludvík Svoboda. Pražské jaro, označované v Československu spíše jako polednová politika, v podstatě znamenalo uvolnění situace. Již v lednu roku 1968 se začal formovat „*umírněný reformní program, který měl vést zejména k oživení ekonomiky a k většímu uvolnění kulturního života*“.¹ Byla zrušena cenzura, docházelo k obnovování nekomunistických organizací (například Junák a Sokol) a vycházela mnohá svobodná periodika (například *Literární listy*). To se však nelíbilo komunistickým státům a i přes více než půlroční přesvědčování Dubčekovy vlády, „*že má společenské změny probíhající po lednovém zvolení Dubčeka do pozice prvního tajemníka ÚV KSČ a po definitivním pádu Antonína Novotného v březnu 1968 pod kontrolou*“², došlo 20. srpna 1968 kolem 23:00 k invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československé socialistické republiky. V čele byl Sovětský svaz a dále se této akce zúčastnila vojska Polské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Bulharské lidové republiky a Německé demokratické republiky. Operace Dunaj, jak je vpád vojsk nazýván, byla vyvrcholením nespokojenosti stranického vedení Sovětského svazu se situací a pokusem o reformy v Československu.³

Československá veřejnost se již od počátku stavěla proti okupaci. Docházelo i k mnohým střetům s okupačními jednotkami. „*Celkem má okupace Československa v roce 1968 na svědomí 108 mrtvých, na 500 těžce zraněných a stovky dalších lehce zraněných.*“⁴ Již v první den zemřelo 58 lidí, dvacet jich bylo z Prahy.⁵ Za týden bylo

---

¹ PETRUSEK, Miloslav, *Od Pražského jara k Palachově oběti. Od srpna 1968 do ledna 1969*. In: BLAŽEK, Petr, EICHLER, Patrik, JAREŠ, Jakub a kol. (eds.), *Jan Palach '69*, Praha 2009, s. 25.

² BÁRTA, Milan, BŘEČKA, Jan, KALOUS, Jan, *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*, Praha 2012, s. 22.

³ BÁRTA, Milan, CVRČEK, Lukáš, KOŠICKÝ, Patrik, SOMMER, Vítězslav, *Oběti okupace. Československo 21. 8.–31. 12. 1968*, Praha 2008, s. 5.

⁴ Tamtéž, s. 7.

⁵ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 22.

v Praze zraněno 340 osob.⁶ Problémem invaze vojsk Varšavské smlouvy bylo to, že se okupantům nepodařilo ovládnout média a tím odvrátit nepokoje a odpor veřejnosti.⁷

Například večer 20. srpna 1968 si okupanti chtěli připravit půdu pro invazi, a tak zatímco skupina příslušníků Státní tajné bezpečnosti v čele s podplukovníkem Doležalem zajišťovala ruzyňské letiště, jiná část StB se pokusila odvysílat v Československém rozhlasu důležitou zprávu, což měl být zvací dopis pro vojska Varšavské smlouvy. Tato akce však, jak již bylo řečeno, nebyla úspěšná a již brzy ráno 21. srpna 1968 došlo k odvysílání prohlášení předsednictva ÚV KSČ, které okupaci odsuzovalo. V důsledku těchto protiokupačních zpráv byly již půl hodiny po jejich vysílání, přibližně ve 2:00, odpojeny všechny vysílače, které sice kolem 4:00 opět začaly fungovat, ale již v půl osmé ráno došlo k obsazení rozhlasu. Nemůže to však být považováno za úspěch okupantů, protože se ve vysílání protiokupačních zpráv pokračovalo nadále. Okupantům nepomohla ani radiová stanice Vltava, ani tiskovina Zprávy, kterou rozdávali lidem vojáci a kde obhajovali svůj příjezd.⁸

2.1 Moskevský protokol

Invaze vojsk Varšavské smlouvy byla v podstatě schválena podepsáním Moskevského protokolu, které se uskutečnilo mezi 23. a 26. srpnem 1968 v Kremlu a jehož součástí byla i rezignace na polednový vývoj v Československu. Tento protokol byl výsledkem jednání československé a sovětské vlády a měl sloužit jako řešení tehdejší situace v Československu.⁹ Moskevský protokol byl však z dnešního pohledu na mezinárodní právo „*akt sjednaný pod nátlakem, a proto od samého počátku neplatný*“.¹⁰ O jeho nekorektnosti nepřímo svědčí i fakt, že nejvyšší českoslovenští představitelé byli k jeho projednávání do Sovětského svazu odvezeni nedobrovolně. V *Rudém právu* z 25. srpna 1968 se o tom píše v souvislosti s mimořádným XIV. sjezdem KSČ, kde se projednávalo nové složení Ústředního výboru KSČ. „*Do svého předsednictva zvolil nový ÚV KSČ i ty soudruhy, kteří nemohou svoje funkce vykonávat proto, že jsou internováni proti své vůli i proti vůli ústavních orgánů tohoto státu sovětskými*

---

⁶ Zpravodaj města Ostrova, 27. 8. 1968, s. 2.

⁷ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 24.

⁸ BÁRTA, CVRČEK, KOŠICKÝ, SOMMER, s. 31.

⁹ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 24.

¹⁰ Tamtéž.

ozbrojenými silami: soudruha A. Dubčeka, O. Černíka, J. Smrkovského, J. Špačka, F. Kriegla a B. Šimona.“¹¹

Následkem Moskevského protokolu došlo také k mnohým personálním změnám, takže svůj tehdejší post opustili nebo byli odvoláni například místopředseda vlády Ota Šik, předseda ústředního výboru Národní fronty František Kriegel, ministr zahraničních věcí Jiří Hájek, dále ředitel Československého rozhlasu Zdeněk Hejzlar a ředitel Československé televize Jiří Pelikán. Ve svých postech však většinou zůstali proreformní politici, což mělo být pro Sověty výhodné. Účelem toho byla snaha zapříčinit, že za tehdejší nepopulární kroky, které byli politici nuceni provádět, ponесou zodpovědnost a dojde tak k jejich zostuzení. Poté měli být nahrazeni prosovětskými funkcionáři. To postavilo proreformní politiky do velmi špatné situace.¹² Alexander Dubček se však rozhodl ze svého úřadu neodstoupit a u veřejnosti byl nadále, i přes stávající situaci, velice oblíbený. Vedení Komunistické strany Československa už však nebylo jednotné, jako v době polednové politiky a bylo to způsobeno hlavně tím, že postupem času docházelo k odchodům proreformních politiků, a také již docházelo k jejich plánované eliminaci Sovětským svazem.¹³ Zdeněk Mlynář se k této situaci později vyjádřil tak, že „*Alexander Dubček se od září 1968 příliš spoléhal na to, že se mu podaří udržet si své postavení a získat podporu v Moskvě [...] nepochopil, že Moskva právě jeho definitivně odepsala*“.¹⁴

Týden od příchodu okupantů až do podepsání Moskevského protokolu byl plný nervozity a čekání, jak vlastně celá situace dopadne. „*Po sdělení, že okupace je v podstatě definitivní, nastalo v širokých vrstvách obyvatelstva hluboké mlčení, téměř děsivý pocit zklamání a beznaděje.*“¹⁵ Není možné říct, že by celé Československo upadlo v letargii. Lidé stále doufali, že polednová politika bude pokračovat, že bude jen potřeba ji provozovat o něco opatrněji, ale hlavní prostor dění se již neodehrával na ulicích. Na to také představitelé Sovětského svazu spoléhali. Sice nepředpokládali, že by se invaze setkala s takovým odporem, ale věřili, že se situace uklidní, což se po podepsání Moskevského protokolu také stalo. Jediné skupiny obyvatel, které zůstaly

¹¹ Rudé právo, 25. 8. 1968, s. 1.

¹² BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 29–30.

¹³ Tamtéž, s. 36.

¹⁴ MLYNÁŘ, Zdeněk, *Mráz přichází z Kremle*, Praha 1990, s. 269.

¹⁵ PETRUSEK, s. 29.

opravdu aktivní, scházely se, pořádaly stávky apod., byli kováci, strojevedoucí a studenti.¹⁶

Protest proti okupaci Československa se však neodehrával pouze u nás. Zapojily se i jiné země celého světa. Například mexický ministr zahraničí oznámil, že chce, aby byla okupace Československa řešena OSN. V Edinburghu ve Skotsku se konala demonstrace, na které se sešlo asi 10 000 mladých lidí. Další demonstrace se konaly v Londýně, Chicagu, New Yorku, Djakartě, nebo také v Mnichově. Protest proti okupaci vneslo vedení Španělské komunistické strany nebo Ústřední výbor Japonské komunistické strany.¹⁷ „*Pařížané nabídli orgánům, které se starají o čs. turisty, uvázlé ve Francii, takové množství bytů k dispozici, že je naši turisté ani všechny neobsadí.*“¹⁸

2.2 Kroky Sovětů k potlačení polednového vývoje

Již začátkem září byla obnovena cenzura médií, byly zřízeny Úřad pro tisk a informace pro české země, a také Slovenský úřad pro tisk a informace na Slovensku. Vedení chtělo tímto krokem zabezpečit klid v zemi, ale hlavně se snažilo zabránit šíření „*nežádoucích zpráv např. o obětech a škodách způsobených okupací nebo kritiky československých spojenců (v této souvislosti se například nesměly používat termíny okupace a okupanti)*“.¹⁹ To bylo právě jedním z hlavních úkolů pro tyto úřady. Dne 13. září došlo také ke schválení zákona, který ve velké míře omezoval shromažďovací právo. Došlo tak k tomu, že k zakázání manifestace nebo shromáždění mohlo dojít i v tom případě, že se střetávaly se zájmy státu, co se týče zahraniční politiky, nebo byly namířeny proti socialistickému zřízení.²⁰

Začátkem října probíhalo v Moskvě jednání, jehož výsledkem byla Smlouva mezi vládou ČSSR a vládou SSSR o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na území ČSSR. Tato smlouva byla podepsána 16. října 1968 v Praze. Po ratifikaci této smlouvy, ke které došlo 18. října 1968, opustila vojska Maďarské lidové republiky, Bulharské lidové republiky, Polské lidové republiky a Německé demokratické republiky území Československa. V Československé socialistické republice zůstalo po těchto

---

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Rudé právo, 26. 8. 1968, s. 4.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 35.

²⁰ Tamtéž.

událostech přibližně 75 000 sovětských vojáků. Ačkoliv se tehdejší předseda vlády, Oldřich Černík, ke smlouvě vyjadřoval pozitivně, bral ji jako krok vpřed a ve svém projevu se odkazoval na osvobození velké části Československa po Druhé světové válce právě Sověty, bylo jasné, že schválením smlouvy došlo k omezení státní suverenity ČSSR. Ke smlouvě se negativně vyslovila nejen poslankyně Gertruda Sekaninová–Čakrtová, ale i Jan Rychlík.²¹ Pro toho „smlouva o dočasném pobytu totiž znamenala nejen věčnou okupaci, ale skrývala v sobě i nebezpečí, že sovětská vojska budou moci kdykoliv v budoucnu přímo zasahovat do vnitřních československých poměrů“.²² Omezení státní suverenity a zasahování do československých poměrů však nebyl jediný problém, který sebou tato smlouva přinášela. Alois Svoboda se ke smlouvě vyjádřil takto: „Československo mezinárodní smlouvy a dohody vždycky plnilo. Bude plnit i dohodu o dočasném pobytu vojsk. Bylo by ovšem tragické, kdyby vedení strany i státu obnovovalo důvěru ke spojencům tak, že by při tom ztratilo důvěru ve vlastním lidu.“²³

2.3 Reakce československých občanů

Všechny události dějící se od srpna podnítily to, že s výročím vznikem Československa, tedy 28. října, došlo na mnoha místech republiky ke shromažďování. Došlo k nim i přes zvýšenou operativní agendu Státní bezpečnosti, která byla nařízena Ministerstvem vnitra, a to 21. října 1968. Podstatnou část těchto skupin tvořili studenti. Ve dnech 6. a 7. listopadu, tedy u příležitosti výročí Říjnové revoluce, přešla shromáždění v protesty proti okupačním vojskům. Na rozdíl od 28. října, kdy došlo k vyjadřování protestu pomocí protisovětských hesel, při protestech začátkem listopadu již došlo ke konfliktům s bezpečnostními složkami.²⁴

Právě zásah bezpečnostních sil vedl k ještě většímu pobouření a docházelo ke vzniku akčních výborů. Vznikl tak Akční výbor pražských studentů, který měl společně s akademickými radami a Svazem vysokoškolských studentů Čech a Moravy naplánovat další akce.²⁵ Studenty v žádném případě dosavadní neúspěchy neodradily a dne „11. listopadu vydalo předsednictvo Svazu vysokoškolského studentstva prohlášení, v němž v deseti bodech definovalo své požadavky [...] například jasné přihlášení se

²¹ Tamtéž, s. 36–40.

²² Tamtéž, s. 40.

²³ HOPPE, Jiří, *Pražské jaro v médiích. Výběr z dobové publicistiky*, Brno 2004, s. 287.

²⁴ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 41.

²⁵ OTÁHAL, Milan, *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968–1989*, Praha 2003, s. 25.

vedení KSČ k Akčnímu programu, respektování lidských práv, závazek, že zavedení cenzury nebude trvat déle než půl roku, závazek, že nebude dotčena svoboda shromažďovací a spolčovací [...]“.²⁶

Právě svoboda shromažďovací a spolčovací byla za období sovětské okupace velkým problémem, protože shromažďování občanů bylo pro komunisty velkou hrozbou. Takové akce byly povolené a komunisté je sami pořádali, pouze pokud to byly akce na jejich podporu. Spontánní manifestace občanů byly naopak potlačovány a to ani nemusely souviset s politickými záležitostmi. Příkladem takových akcí bylo každoroční mistrovství světa v hokeji, kdy mělo dojít k zabránění oslav případného vítězství nad Sovětským svazem.²⁷ „*Tím spíše se vládnoucí režim snažil předejít veřejným demonstracím politických postojů, případně se snažil takové pokusy co nejúčinněji eliminovat.*“²⁸

Další akce plánovaná studenty měla proběhnout v Mezinárodní den studentstva, kdy chtěli studenti veřejně vystoupit a tento den připomenout. Ze strany úřadů však došlo k zakázání, a tak byla dne 18. listopadu vyhlášena stávka, kdy se studenti opět odvolávali na prohlášení z 11. listopadu. Ačkoliv není stávka považována za úspěšnou, nelze říct, že by byla bezvýznamná, naopak si získala velký ohlas. Studenty podpořili pedagogové, vedení fakult, středoškoláci nebo také dělníci.²⁹ Právě účast některých skupin, například středoškoláků, ve stávce odsuzovali vládní činitelé a požadovali po představitelích studentských organizací, aby se studenti zdrželi dalších stávek a ukončili stávku stávající, kterou považovali za nevhodnou, co se týče uplatňování určitých požadavků. V souvislosti se stávkou došlo k setkání vyšších představitelů studentstva a předsednictvem MV KSČ. Podle *Rudého práva* předsednictvo MV KSČ chápalo stávku jako snahu studentů dostat pravdivé odpovědi na politické otázky a zároveň ocenilo, že se stávkující studenti pohybovali po univerzitách a zdrželi se pouličních výtržností a demonstrací. Předseda Svazu vysokoškolského studentstva Čech a Moravy, Michal

---

²⁶ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 43.

²⁷ TŮMA, Oldřich, *Protirežimní demonstrace v Praze*. In: BLAŽEK, Petr (ed.), *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989*, Praha 2005, s. 140.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ OTÁHAL, s. 25–26.

Dymáček, se ke stávce vyjádřil tak, že studenti chtějí být bráni jako společenská síla zasahující do politického života.³⁰

Stávka byla ukončena 21. listopadu. Milan Otáhal se ve své knize *Studenti a komunistická moc v Českých zemích 1968–1989* ke stávce vyjádřil tak, že se studenti „představili jako „jeden z nejaktivnějších politických subjektů společnosti, jako konstruktivní síla, schopná organizovaně vystoupit za své požadavky a získat pro ně spojení. Stávka je obohatila o zkušenosti a posílila jejich sebevědomí. Listopadové vystoupení, jímž vyvrcholil proces demokratického sebeuvědomování vysokoškoláků, představuje nejvýznamnější politický akt studentů po roce 1948“³¹ Jedním ze studentů účastnících se protestů proti okupaci byl i student Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Jan Palach.

3 Jan Palach

3.1 Život

3.1.1 Mládí

Rodina Palachových žila v malém městečku Všetaty, v jednom z domků, ve kterém se nacházela i rodinná cukrárna, která zajišťovala rodině finanční prostředky. Jan se narodil jako druhý syn matce Libuši a otci Josefovi 11. srpna 1948 v Praze a 5. září 1948 byl pokřtěn v Libiši. Jako malý chlapec byl velmi citlivý a měl kladný vztah k přírodě. Již na základní škole měl rád biologii, která zřejmě pramenila právě z Janovy lásky k přírodě, a dějepis, což bylo možná dáno otcem Josefem. Ten byl totiž zapálený vlastenec a často vyprávěl Janovi a jeho bratrovi Jiřímu o historii a velkých postavách českého národa, se kterými se Jan často ztotožňoval.³² A to bylo pro Janovo smýšlení velice důležité, jelikož „*tyto historické postavy Jana nejspíš fascinovaly tím, že se nebály – ani nepřátel ani vlastního utrpení*“.³³

„*Janovým pravděpodobně nejhlubším zážitkem do jeho patnáctého roku byl náhlý skon otce Josefa.*“³⁴ Zemřel ve svých dvaapadesáti letech, 3. ledna 1962, na

---

³⁰ Rudé právo, 20. 11. 1968, s. 5.

³¹ OTÁHAL, s. 26.

³² LEDERER, Jiří, *Jan Palach. Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*, Praha 2014, s. 15–20.

³³ Tamtéž, s. 20.

³⁴ Tamtéž, s. 25.

infarkt. Jan si s otcem velice rozuměl a dlouho se nemohl s otcovou smrtí vyrovnat. Na jednu stranu to bylo jistě dáno Janovým věkem, protože mu bylo pouze třináct let, avšak hlavně to bylo způsobeno tím, že Jan bral svého otce jako modlu. Moc rád si s ním povídal a najednou o člověka, který ho v mnoha ohledech inspiroval, přišel.³⁵

3.1.2 Studentská léta

Roku 1963 se Jan dostal na gymnázium v Mělníku. Na škole však oblibu u učitelského sboru nezískal a snad jediný učitel, se kterým si rozuměl, byl učitel dějepisu, Antonín Vrba³⁶, což plynulo z Janova zájmu o historii. Na jeho hodinách se soustředil a často učitele navštěvoval i mimo vyučovací hodiny. Naproti tomu u spolužáků získal respekt a dokonce i obdiv, a to aniž by o to sám usiloval. Snažil se pouze vždy dodržet spravedlnost. Příkladem je příhoda, kdy se Jan zastal svého spolužáka ohledně špatně udělené známky.³⁷ „*Na spolužáky působilo také to, že Jan takové věci nedělal z exhibicionismu, nýbrž absolutně z vnitřní potřeby. Dozvěděl se o křivdě, a tudíž o ní nemohl mlčet.*“³⁸ Dne 7. června 1966 konal maturitní zkoušku z češtiny, ruštiny, matematiky a dějepisu. Jedničku dostal pouze z dějepisu a byl jediný ze třídy, kdo maturoval z dějepisu výborně.³⁹

Již na gymnáziu byl Jan rozhodnutý studovat Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, ale ačkoliv zkoušku složil dobře, nebyl přijat kvůli velkému počtu uchazečů. Náhradou mu tedy byla Vysoká škola ekonomická.⁴⁰ Jako tomu bylo na střední škole, ani tady si Jan nenašel téměř žádné přátele. Nejbližší mu asi byl Ladislav Žižka, jeden ze dvou spolubydlících na vysokoškolské koleji Jarov, se kterým Jan bydlel v druhém ročníku. Poznali se již na brigádě, kterou absolvovali v prvním ročníku. Společně se stýkali i později po přestupu Jana na filozofickou fakultu a změně vysokoškolské koleje.⁴¹

Dne 26. června 1967 jel Jan na brigádu do SSSR, kde pracoval na výstavbě slepičí farmy. Velice se mu tam líbilo, i když nebyl s mnoha věcmi spokojen, což je

---

³⁵ Tamtéž, s. 25–28.

³⁶ http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_palachj.php–20. 2. 2015.

³⁷ LEDERER, s. 28–31.

³⁸ Tamtéž, s. 31.

³⁹ Tamtéž, s. 34.

⁴⁰ MAZÁČOVÁ, Barbara, POKORNÁ, Veronika, SUCHÁNEK, Pavel, *Ve jménu života vašeho*, Praha 1990, s. 6.

⁴¹ LEDERER, s. 38–47.

patrné z dopisů, které psal své matce. Je to poprvé, kdy se zúčastnil nějaké veřejné činnosti a po jeho jednání s velitelem tábora došlo dokonce ke stávce, která dopadla úspěšně. Jan byl velice pyšný na své kolegy, a také na sebe, protože v akci hrál přední roli. Do Československa se vrátil plný dojmů v polovině srpna roku 1967. V příštím roce, 1968, se Jan zúčastnil další brigády. Z Prahy odjížděl 30. června a vrátil se 17. srpna. I na této brigádě se aktivně vyjadřoval k věcem a tématům, které se mu nelíbily.⁴² Opět to je jasné z jeho dopisů domů, ať už z již zmíněné první (*„Vzhledem k tomu, že s jednáním, jídlem a organizací práce nejsem spokojen, rozhodl jsem se, že budu pracovat 8 hodin.“*⁴³), či druhé brigády (*„Přijeli jsme a začala schůze. A opět jsem slyšel známá slova o „ustavu“ (zákaz hraní her, bezpodmínečné poslouchání komandíra atd.). Hned po schůzi jsem komandíru řekl, že „ustav“ se na nás nevztahuje a že se jím nebudeme řídit.“*⁴⁴).

3.1.3 Srpnové události

Jelikož brigáda trvala až do 17. srpna, Jan neprožil události těsně před příjezdem invazních vojsk. První noc po návratu strávil na koleji v Praze, poté odjel domů do Všetat, kde však dlouho nezůstal. V den invaze vojsk Varšavské smlouvy se vrátil opět do Prahy. Zde často rozmlouval se sovětskými vojáky, avšak vždy klidně, a hodně fotografoval. Když byl Jan toho roku na brigádě v SSSR, přišlo mu domů úřední sdělení děkanátu filozofické fakulty, že mu byl povolen přestup do druhého ročníku filozofické fakulty, obor dějepis a politická ekonomie.⁴⁵

V den invaze vojsk, 21. srpna, byl Jan doma ve Všetatech. Jakmile se však dozvěděl o situaci, která nastala, rozhodl se, že okamžitě musí jet do Prahy. Jeho matka mu to sice zakázala, ale Jan stejně odjel. Několik dní od invaze není možné podat přesnou zprávu o tom, kde všude Jan byl. Údajně přijel do Prahy 21. srpna autostopem a zde strávil jednu noc, pak se vrátil do Všetat pro fotoaparát a zase odjel do Prahy. Jeho matka však v rozhovoru s Jiřím Ledererem tvrdila, že se Jan vrátil domů již 21. srpna. Jan se v Praze dokonce pokusil dostat na Pražský hrad, kde chtěl pomoci obklíčenému prezidentu a často se zdržoval u Městské knihovny, kde vedl dlouhé rozhovory se

---

⁴² Tamtéž, s. 52–56.

⁴³ Tamtéž, s. 53.

⁴⁴ Tamtéž, s. 57.

⁴⁵ Tamtéž, s. 60–67.

sovětskými vojáky. Snažil se jim vysvětlit, že je v Československu vše v pořádku.⁴⁶ V podstatě se jim snažil dát najevo to, co se 25. srpna objevilo v *Rudém právu*: „*Ať si to přejete nebo ne, vaše postavení v naší zemi je postavení agresora! Vraťte se domů! Dožadujte se energicky na svých velitelích a státních činitelích svého odchodu z ČSSR!*“.⁴⁷

3.1.4 Shrnutí povahy a vlastností

Z toho, co již bylo řečeno, lze utvořit soustavu charakteristických vlastností Jana Palacha, které měly značný význam při jeho rozhodnutí pro sebevraždu. Jeho vlastnostem a osobnostním rysům přisoudila velký význam i Zdenka Kmuníčková, doktorka, která strávila s Palachem jeho poslední tři dny života.⁴⁸

Jan byl klidný, vyrovnaný, nikdy nenadával a ani do hádek se nepouštěl horlivě. Byl známý tím, že každého nejdříve nechal domluvit a poté o jeho názoru přemýšlel. Podle kolegů na koleji byl velmi vstřícný. Pokud jeho spolubydlící něco potřebovali, nebyl z Janovy strany problém jim vyhovět, ať už šlo o peníze, či například zajít s některým z nich do hospody, ačkoliv to zrovna nevyhledával. Měl rád vše živé, prosazoval rovnost všech lidí a hrubě odsuzoval rasismus.⁴⁹

V nemocnici 17. ledna 1969 shrnuli Janovu povahu matka a bratr Jiří. Podle nich byl ukázněný, citlivý, čestný, samostatný, podnikavý, houževnatý a zdravě ctižádostivý. Podle jeho přítelkyně Helenky byl Jan pozorný, ohleduplný a spolehlivý.⁵⁰

3.1.5 Síla studentstva

Někteří lidé přisuzují podzimu roku 1968 větší význam, než jaru téhož roku. Zastáncem tohoto názoru byl například Milan Kundera. Ten ve svém článku *Český úděl*, který byl zveřejněn v *Listech*, tvrdil, že se na podzim stalo něco závažného.⁵¹ Důležitost byla hlavně v tom, že politika i přes své ústupky vydržela, „*nepřistoupila na doktrinářské spoutání duchovního života, nezřekla se sama sebe, nezradila své principy, nevydala své*

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 62–66.

⁴⁷ Rudé právo, 25. 8. 1968, s. 2.

⁴⁸ KMUNÍČKOVÁ, Zdenka, *Poslední dny Jana Palacha*, Praha 2009, s. 13–14.

⁴⁹ LEDERER, s. 69–73.

⁵⁰ KMUNÍČKOVÁ, s. 28–30.

⁵¹ Listy, 19. 12. 1968, s. 5.

*lidi, a nejen, že neztratila podporu veřejnosti, nýbrž právě ve chvíli smrtelného nebezpečí stmelila za sebou celý národ, jsouc vnitřně silnější než před srpnem“.*⁵²

Nejradikálnější tehdy byli vysokoškolští studenti, zejména studenti filozofické fakulty, kteří byli nejvíce nekompromisní. A právě filozofickou fakultu v té době studoval již i Jan. Ve dnech 6. a 7. listopadu 1968 se konaly manifestace proti násilí a omezení československé suverenity, kterých se zúčastnili hlavně dělníci a studenti.⁵³ „*V Praze se 8000 většinou mladých lidí již nespokojilo jen s protisovětskými hesly, ale došlo i na strhávání a ničení sovětských vlajek. Zadrženo bylo celkem 167 lidí.*“⁵⁴ Mezi zúčastněnými byli v jedné skupině i Jan se svým kolegou z filozofické fakulty, kteří v Jindřišské ulici narazili na kordon příslušníků Veřejné bezpečnosti. Údajně zde měl být Jan, podle toho, co řekl jeho kamarád z filozofické fakulty, zbit.⁵⁵

To, že byli studenti skupinou, která dělala státníkům a československým představitelům největší problémy je více než patrné. Například 13. listopadu 1968 se uskutečnila beseda prezidenta Ludvíka Svobody a československých představitelů se zástupci Svazu vysokoškolského studentstva, dále vysokoškolského výboru KSČ, Svazu pracující mládeže, ale i se zástupci středoškoláků, konkrétně s Uníí středoškoláků a učňů a Svazem pražských středoškoláků. Studenti byli seznámeni se základními otázkami, které tehdy byly v projednávání.⁵⁶ Zároveň byli v souvislosti s blížícím se 17. listopadem vyzváni, „*aby tuto vzpomínku organizovali v klidu a důstojně v prostorách škol a studentských ubytoven a nepřipustili její zneužití k akcím, které by mohly narušit konsolidační proces, o který vedení strany a státu usiluje*“.⁵⁷

Další událostí, která Jana zřejmě dost ovlivnila, byla rezoluce, která byla výsledkem listopadového pléna ÚV KSČ a znamenala ústup od polednové politiky. Jan se o toto jednání velice zajímal a ve výtisku *Rudého práva*, kde byly materiály z pléna otištěny, si dělal poznámky. Na tuto událost byla odpovědí studentská stávka, které se Jan zúčastnil. Tato stávka však vyhasla bez odezvy, což studentům, a samozřejmě i

---

⁵² Tamtéž.

⁵³ LEDERER, s. 85–87.

⁵⁴ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 41.

⁵⁵ LEDERER, s. 87.

⁵⁶ Rudé právo, 14. 11. 1968, s. 1.

⁵⁷ Tamtéž.

Janovi, způsobilo pocit bezmoci a deprese. Podle Jiřího Lederera události podzimu 1968 Jana poměrně zradikalizovaly.⁵⁸ „Ale přesnější pravděpodobně bude, řekneme-li, že Jan nechtěl přijmout myšlenku, že národ je pouhým objektem tlaku různých vnějších sil, naopak, že národ sám o sebe, o svou budoucnost musí činně usilovat. A tehdy zřejmě začala zrát ona závažná myšlenka na velký čin. Usuzuji tak proto, že si nedovedu představit, aby člověk takového charakteru mohl učinit tak dalekosáhlé rozhodnutí v posledních dnech. Rozhodnutí muselo zrát delší dobu.“⁵⁹ Jan se však až do posledního dne svého života choval zcela obyčejně. Ani jeho nejbližší na něm nezpozorovali jakékoliv změny.

3.2 Sebevražda

V osudný den, 16. ledna 1969, odjel Jan ze Všetat do Prahy velmi brzo. Když dorazil do pokoje na koleji, všichni ještě pospávali. Jan se však dal rovnou do práce a začal psát dopisy, které již podepisoval jako Pochodeň číslo 1. Napsal celkem tři – Svazu spisovatelů, Luboši Holečkovi a Ladislavu Žižkovi. Tyto dopisy pak hodil do schránky na poště v Jindřišské ulici, kde se podle Jiřího Lederera tímto okamžikem stal jeho život veřejnou záležitostí.⁶⁰ Dopisy odeslal v tomto znění:

„Vzhledem k tomu, že se naše národy octly na okraji beznaděje, rozhodli jsme se vyjádřit svůj protest a probudit lid této země následujícím způsobem.

Naše skupina se skládá z dobrovolníků, kteří jsou odhodláni dát se pro naši věc upálit.

Já jsem měl tu čest vylosovat si jedničku, a tak jsem získal právo napsat první dopisy a nastoupit coby první pochodeň. Naše požadavky jsou:

- 1. okamžité zrušení cenzury,*
- 2. zákaz rozšiřování „Zpráv“.*

Jestliže naše požadavky nebudou splněny do pěti dnů, tj. do 21. ledna 1969 a nevystoupí-li lid s dostatečnou podporou (tj. časově neomezenou stávkou), vzplanou další pochodně.

POCHODEŇ č. 1

---

⁵⁸ LEDERER, s. 90–95.

⁵⁹ Tamtéž, s. 95.

⁶⁰ Tamtéž, s. 109–112.

P. S. Vzpomeňte na srpen. V mezinárodní politice se uvolnil prostor pro ČSSR, využijme jej.“⁶¹

Od schránky v Jindřišské ulici údajně pokračoval do Opletalovy ulice. Zde si došel do menzy a následně si na benzinové pumpě zakoupil kbelík benzínu. Pak se už vydal k rampě Národního muzea, kde se kolem 16. hodiny (čas nelze s jistotou určit, některé zdroje uvádí, že k zapálení došlo již kolem 14:30⁶²) polil zakoupenou hořlavinou a zapálil. Rozběhl se pak směrem k Domu potravin, ale po chvíli upadl a Jaroslav Špirk, pracovník Dopravního podniku, ho svým kabátem uhasil. Následně byl převezen do nemocnice v Legerově ulici, kde již při převozu na operační sál prohlásil, že není sebevrah. Janova matka již ten den ve zprávách zaslechla o pokusu studenta J. P. o sebevraždu. Nevěnovala tomu však pozornost a o tom, že se jednalo právě o Jana, se dozvěděla až druhý den, tedy 17. ledna, z novin. Bratrovi Jiřímu to volali již 16. ledna kolem osmé hodiny večer.⁶³

3.2.1 Reakce tisku

Článek, ze kterého se Libuše Palachová zprávu dozvěděla, byl zveřejněn v novinách *Práce*. „*Včera kolem 15. hodiny odpoledne se před Národním muzeem 21letý student druhého ročníku dějepisu a politické ekonomie filosofické fakulty Karlovy university J. P. z Kamenického Šenova polil benzinem a zapálil. Učinil tak na protest proti obsazení Československa cizími vojsky. Jak jsme se dozvěděli mezi studenty, jeho příkladu prý chtějí následovat ještě další čtyři nebo pět mladých lidí. Těžce popálen byl J. P. převezen do nemocnice v Legerově ulici a podle informací kolem 17. hodiny byl jeho stav kritický. Bezesporu tragédie doby.*“⁶⁴

Zprávu o sebevražedném pokusu Jana Palacha přinesla i jiná periodika, například *Rudé právo*: „*Na Václavském náměstí se polil dosud neznámou hořlavinou, zapálil na sobě oděv a přivodil si těžké popáleniny. Rychlým zákrokem dispečera Dopravního podniku byl oheň na studentu uhašen.*“⁶⁵, nebo týdeník *Listy*: „*Tragický čin Jana Palacha vyvolává spontánní citové reakce. Zasáhl nás jako nečekaná rána.*

⁶¹ CULEK, Josef, *Jan Palach. 11. 8. 1948–19. 1. 1969*, Praha 1990, s. 6–7.

⁶² <http://www.janpalach.cz/pdf/kniha/1.pdf>–10. 2. 2015.

⁶³ LEDERER, s. 112–124.

⁶⁴ *Práce*, 17. 1. 1969, s. 1.

⁶⁵ *Rudé právo*, 17. 1. 1969, s. 2.

Stojíme před ním v němé úctě, bezmocni, plni bolesti – a se sklonem chápat jej jako zoufalý akt hrdinské individuální vzpoury čistého mládí, burcující naše svědomí.“⁶⁶

3.2.2 Poslední dny Palachova života

Poslední tři dny svého života strávil Jan na plastické chirurgii v nemocnici v Legerově ulici. Měl popáleniny třetího stupně na 85 procentech těla, zároveň měl popáleny i vnitřní orgány jako hltan a hrtan. Jiří Lederer ve své knize uvedl, že člověk v takovém stavu, jako se v tu dobu nacházel Jan, trpí větší zranitelností a je mnohem vnímavější. Jan však i v těchto chvílích zůstával stále klidným. Byl si jistý, že jeho čin byl správný, neviděl totiž jiný způsob, jak skoncovat s beznadějí a pasivitou, která v Československu panovala. Podle Jiřího Lederera Palach doufal, že jeho čin donutí lidi v Československu jednat a tím dojde k dosažení svobody. Svůj čin považoval za nutný, protože žádné jiné prostředky by nebyly efektivní. V nemocnici se často vyptával na konání vlády, ptal se, zda došlo ke splnění jeho požadavků, které uvedl ve svém posledním dopise. Zemřel v neděli 19. ledna 1969 v 15:30.⁶⁷

Jak již bylo zmíněno, poslední dny Palachova života, od 17. do 19. ledna 1969, s ním strávila Zdenka Kmuničková, díky které máme tyto dny podrobně zaznamenány v její knize *Poslední dny Jana Palacha*. Z iniciativy Vladimíra Tůmy a díky Zdence Kmuničkové byl také 17. ledna jeden rozhovor s Janem nahrán.⁶⁸

První den po zapálení, 17. ledna, byl pro Jana velice těžký. Bolesti, které prožíval, musely být velice kruté, avšak i přesto se dožadoval někoho, s kým by mohl mluvit o svých pocitech. Mimo strach o Janův život prožívali lidé v jeho blízkosti strach i o další pochodně, o kterých se Jan zmínil ve svém dopise. Ten však odmítl sdělení jakýchkoli dalších informací. Již večer Jan ale přiznal, že nechce, aby někdo další trpěl, a proto klade důraz na urychlené splnění požadavků.⁶⁹ Ve stejný den byl s Janem natočen rozhovor, z kterého je jasné, že nehodlá prozradit další fakta o případných

---

⁶⁶ Listy, 23. 1. 1969, s. 1.

⁶⁷ LEDERER, s. 137–147.

⁶⁸ KMUNÍČKOVÁ, s. 48–53.

⁶⁹ Tamtéž, s. 23–30.

následovnicích a potvrzuje, co již bylo řečeno, a to, že svým činem chtěl vyjádřit svůj nesouhlas se stávající situací a probudit lidi z letargie.⁷⁰ Zde je přepis části rozhovoru:

„Kmuníčková: Vzbudit lidi jsi chtěl a vyjádřit nesouhlas s tím, co se děje.

Palach: Jo.

Kmuníčková: A s čím konkrétně?

Palach: Zapálit se.

Kmuníčková: Zapálit se. Vy jste se tak dohodli s někým?

Palach: Jo.

Kmuníčková: S kým, Honzí?

Palach: Jo tak to už je moje věc.“⁷¹

Dne 17. ledna také vyšlo v *Rudém právu* prohlášení vlády k činu Jana Palacha. Vláda se vyjádřila tak, že na jednu stranu Palachův čin obdivuje, společně s jeho láskou k rodné zemi, avšak nezapomíná připomenout, že jistě existují i jiné způsoby, jak dosáhnout lepších zítřků. Studenty nabádá, aby se podobným jednáním vyhnuli, jednali s rozvahou a celou situaci nechali na vedení vlády Československa, která nejlépe ví, co a jak udělat, aby bylo dosaženo blaha v Československu.⁷²

Další den, 18. ledna, ráno Jan pronesl, že čeká na lásku. Všichni přítomní ho ujišťovali, že té má hodně od lidí z celého světa, protože zpráva o jeho činu se šířila velice rychle. On však čekal na lásku k pravdě, poctivosti a šlechetnosti, na lásku člověka k člověku. Je obdivuhodné, jak člověk, který byl v tak špatném stavu, dokázal vést tak hluboké myšlenky. Právě 18. ledna začínají nemocniční sestry číst Janovi z novin a seznamují ho se souhlasnými vzkazy a podporujícími vyjádřeními mnohých lidí. On to však nepovažoval za úspěch, protože nebylo vyhověno jeho požadavkům.⁷³ V tento den také přečetla sestra Zdena Straková Palachovi báseň Petra Kopty, *Bratře Jene*, kterou jí předal jeden z lidí stojících před nemocnicí. Po smrti byla tato báseň v nemocnici položena na Janovo tělo.⁷⁴

---

⁷⁰ Tamtéž, s. 56–59.

⁷¹ https://www.youtube.com/watch?v=V0mz_9msSFE–3. 3. 2015.

⁷² *Rudé právo*, 18. 1. 1969, s. 7.

⁷³ KMUNÍČKOVÁ, s. 31–34.

⁷⁴ MAZÁČOVÁ, POKORNÁ, SUCHÁNEK, s. 8–10.

Dne 19. ledna se Janův stav stále zhoršoval, chtěl mluvit s Lubošem Holečkem a požadoval, aby byla lhůta uvedená v dopise prodloužena z pěti na deset dní. Báł se o další mladé životy. Setkání s Lubošem Holečkem proběhlo těsně před tím, než Jan upadl do kómatu a zemřel.⁷⁵ Z tohoto rozhovoru Jana Palacha a Luboše Holečka však moc informací zveřejněno nebylo. Holeček sice po návštěvě vydal prohlášení, ale podle Jiřího Lederera se jeho prohlášení neztotožňuje s prohlášením Evy Bednárikové, která se návštěvy také zúčastnila. Navíc neexistuje žádný záznam z tohoto rozhovoru, takže známé je pouze to, co si Luboš Holeček zapsal. Podle Lederera je pravděpodobné, že si Holeček zapsal jen informace, které chtěl slyšet, protože mohl být ovlivněn tehdejší situací, kdy všichni vyzývali mladé lidi, aby Palachův čin neopakovali.⁷⁶

3.2.3 Reakce veřejnosti

Po Janově smrti poslali, dle *Rudého práva*, Ludvík Svoboda, Alexander Dubček, Josef Smrkovský a Oldřich Černík soustrastný telegram matce zesnulého studenta, Libuši Palachové. Vyjadřují v něm zármutek nad tragickou událostí a snaží se paní Palachovou podpořit v těžkých chvílích. Pozadu nezůstali ani předseda vlády ČSR Stanislav Rázl, nebo ministr pro mládež a tělovýchovu ČSR doc. dr. Emanuel Bosák, který zaslal i další telegramy lidem, kterých se událost týkala nebo se nacházeli v Palachově blízkosti, například děkanu Filozofické fakulty UK, prof. dr. Jaroslavu Kladivovi, DrSc., členu korespondentu ČSAV, rektoru UK, MUDr. Oldřichu Starému, DrSc., a předsedovi Svazu vysokoškolského studentstva Čech a Moravy, Michaelu Dymáčkovi.⁷⁷

Smrt Jana Palacha otřásla širokou veřejností. Již 19. ledna se u kašny, kde se Jan zapálil, sešlo několik mladých lidí, kteří byli odhodláni držet hladovku na podporu Janových požadavků. U sochy sv. Václava se zase konalo smuteční shromáždění.⁷⁸ Hladovku po vzoru mladých lidí, utábořených pod Národním muzeem, vyhlásili 21. ledna i dva elektromontéři v Karlových Varech. Ta měla trvat také pět dní.⁷⁹ Hned další den po jeho smrti, 20. ledna, se v Praze konal smuteční pochod. Kolem půl třetí odpoledne se sešli na Václavském náměstí nejen vysokoškolští a středoškolští studenti, ale i akademičtí funkcionáři pražských vysokých škol, například rektor Univerzity

---

⁷⁵ KMUNÍČKOVÁ, s. 35–36.

⁷⁶ LEDERER, s. 148–153.

⁷⁷ Rudé právo, 20. 1. 1969, s. 1.

⁷⁸ LEDERER, s. 161.

⁷⁹ Tamtéž, s. 165.

Karlovy prof. dr. Oldřich Starý, kteří byli v čele průvodu, který se vydal kolem čtvrté hodiny z Václavského náměstí do pražských ulic.⁸⁰ „Přišlo snad tři sta tisíc lidí. Všichni mlčeli. Všude vlály černé prapory. [...] Na této manifestaci také vznikla myšlenka přejmenovat náměstí Krasnoarmějců na náměstí Jana Palacha.“⁸¹

Během poklidného průvodu se ke skupině studentů přidávali i kolemjdoucí občané Prahy, aby s průvodem pokračovali k budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde se po 17. hodině uctila Janova památka dvouminutových tichem. Poté měl proslov Luboš Holeček, který tlumočil Janova poslední slova z 19. ledna, kdy si jeho návštěvu v nemocnici Palach vyžádal. Zároveň se Holeček vyjádřil k situaci mezi studentstvem a vládou a prohlásil, že se chtějí na utváření socialistického státu studenti aktivně podílet. Na to navázal akademik Josef Charvát, podle kterého chtěl Palach mobilizovat národ a chtěl vyzvat studentstvo k tvořivé účasti na společnosti, pro kterou by byla charakteristická lidská důstojnost a svobodná hrdost. Pak ještě promluvili představitelé ÚV Českého odborového svazu pracujících v kovoprůmyslu, představitelé ČKD Praha a Michael Dymáček. Nakonec zazněla československá státní hymna.⁸²

Podobné pietní akce a průvody se uskutečnily také na mnoha jiných místech Československa, například v Ostravě, Českých Budějovicích a Brně⁸³. V Ostravě bylo pro studenty prioritní upevnit styky s velkými závody. Došlo zde také k průvodu a manifestaci, kde bylo přítomno přibližně 1000–1500 lidí, kteří provolávali různá hesla kritizující vedení ČSR.⁸⁴ Zároveň došlo k dalšímu zasílání soustrastných dopisů matce Jana Palacha. Soustrast nad smrtí vyjádřil dokonce generální tajemník OSN U Thant, který byl, podle mluvčího OSN, zarmoucen každou smrtí, o to více, když se dozvěděl o situaci, která se tehdy v Praze odehrávala a která vedla k Palachově sebevraždě. Současně došlo v pondělí 20. ledna k mimořádnému zasedání vlády Slovenské socialistické republiky. Státníci se zde seznámili se situací kolem skonu Jana Palacha a ocenili mravní kvality a charakterové vlastnosti mladých lidí, naproti tomu však

---

⁸⁰ Rudé právo, 21. 1. 1969, s. 1.

⁸¹ MAZÁČOVÁ, POKORNÁ, SUCHÁNEK, s. 16.

⁸² Rudé právo, 21. 1. 1969, s. 1.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ OTÁHAL, s. 32.

apelovali na mladé lidi, aby svým jednáním a chováním neztěžovali řešení již tak komplikovaných problémů.⁸⁵

3.2.4 Vyšetřování sebevraždy

O Janu Palachovi vyšel článek v *Rudém právu* i následující den, 22. ledna 1969. Tento článek poskytl informace týkající se šetření jeho případu. Dosud nebylo zjištěno, jakou hořlavinou se Palach zapálil, a zároveň byla nalezena lahvička od éteru, pomocí něhož chtěl, podle *Rudého práva*, Palach otupit svůj nervový systém.⁸⁶ Podle očitého svědka, řidiče Broňka Kuliga, si Palach před činem tekutinou z této lahvičky potřel obličej a zbytek vypil. Podle něj se také Palach polil hořlavinou ze dvou nádob, ne z jedné. Nelze však s jistotou tvrdit, že to přesně tak opravdu bylo, protože v tomto článku autor popisuje, že hořícího Palacha uhasil řidič tramvaje, která zrovna jela kolem, ale s jistotou se dá říct, že to tak nebylo, protože ho uhasil dispečer Jaroslav Špírk.⁸⁷ Ten za to také dostal od ředitele Dopravního podniku, Mikuláše Lacka, hodinky s vyrytým datem 16. 1. 1969. „Jaroslav Špirek se snažil 16. ledna zachránit život studentu filosofické fakulty Janu Palachovi. Ředitel DP poděkoval J. Špírkovi i jménem presidenta republiky Ludvíka Svobody, který jej o to telefonicky požádal, a primátora hl. m. Prahy L. Černého.“⁸⁸

Celé vyšetřování však pokračovalo velice pomalu, protože lidé blízcí Palachovi nebyli ochotni k vyšetření celé situace pomoci. Téma Palachova činu také zastínilo tiskovou konferenci s novým ministrem školství, profesorem Vilibaldem Bezdíčkem, DrSc., a zástupci Svazu vysokoškolského studentstva Čech a Moravy, Michaelem Dymáčkem a Miroslavem Prokešem. Bylo proneseno několik otázek a na některé z nich bylo odpovězeno. Vilibald Bezdíček se k sebevraždě vyjádřil tak, že za nápomocný považuje konstruktivní postoj a nikoliv unáhlené akce a stávky. Michael Dymáček prohlásil, že dalšími oběťmi by se znevážil čin Jana Palacha. Zároveň potvrdil trvání požadavků definovaných deseti body z 11. listopadu 1968.⁸⁹

---

⁸⁵ Rudé právo, 21. 1. 1969, s. 1.

⁸⁶ Rudé právo, 22. 1. 1969, s. 2.

⁸⁷ MAZÁČOVÁ, POKORNÁ, SUCHÁNEK, s. 4–5.

⁸⁸ Rudé právo, 21. 1. 1969, s. 1.

⁸⁹ Rudé právo, 22. 1. 1969, s. 2.

3.2.5 Poslední rozloučení

Rakev s Janovými ostatky měla být vystavena v pátek a v sobotu v pražském Karolinu a poslední rozloučení oficiálních představitelů s Palachem mělo proběhnout v sobotu 25. ledna 1969 v 12:45 také v Karolinu. Po rozloučení se měl smuteční průvod přesunout až k budově filozofické fakulty, kde měli naposledy promluvit představitelé ústředních orgánů, filozofické fakulty a studentů. V Brně se studenti Vysokého učení technického rozhodli uspořádat štafetový běh až do Prahy na Palachův sobotní pohřeb.⁹⁰ Samotný pohřeb se konal po konci veřejného pietního aktu na Olšanských hřbitovech a měla se ho účastnit pouze rodina, příbuzní a pozvaní hosté.⁹¹

O pohřbu Jana Palacha vyšel článek v *Rudém právu* 24. ledna. Podle tohoto článku byla vláda seznámena s přípravami této události. Vzápětí na to také vyjádřila strach ze zneužití této pietní akce k nepokojům, ačkoliv představitelé Karlovy univerzity společně s představiteli studentských organizací slíbili zajištění pořádku. Nepokoje by mohly, podle vládních představitelů, vést k ohrožení zdraví a životů obyvatel Československa. V této souvislosti vláda zmínila i několik zvláštních sebevražd z posledních dní, u kterých se sice neprokázala přímá spojitost, ale přesto si byly v mnohém podobné.⁹² Doslovně se vláda k situaci vyjádřila takto: „*Vláda ČSR, vědoma si své odpovědnosti před občany, pokládá za své morální právo a povinnost s plnou naléhavostí varovat před zneužitím smutečního obřadu. Rozhodla proto zajistit všemi zákonnými prostředky zachování klidu a veřejného pořádku.*“⁹³ Stalo se tak, že byla vyhlášena mimořádná bezpečnostní opatření a k zásahu bylo připraveno 2100 příslušníků Veřejné bezpečnosti, také 450 vojáků a 500 příslušníků Státní bezpečnosti bylo přítomno průvodu.⁹⁴

Dne 24. ledna došlo k setkání ministrů doc. Emanuela Bosáka a prof. ing. dr. Vilibalda Bezdíčka s Michaellem Dymáčkem, prorektorem Univerzity Karlovy, prof. Ladislavem Zachovalem a kvestorem Univerzity Karlovy, Josefem Martinem Polákem. Tato delegace z Karlovy univerzity opět informovala členy vlády o přípravách Palachova pohřbu a zároveň vyjádřila své obavy z pokusu zneužít tuto pietní událost,

---

⁹⁰ Rudé právo, 23. 1. 1969, s. 2.

⁹¹ Rudé právo, 25. 1. 1969, s. 2.

⁹² Rudé právo, 24. 1. 1969, s. 1.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ BÁRTA, BŘEČKA, KALOUS, s. 49.

ačkoliv proti tomu, jak slíbili, vyvinuli mnoho sil. Jelikož tato delegace chápala svůj podíl odpovědnosti na tom, aby pohřeb proběhl v klidu a pořádku, vyjádřila se tak, že se ještě obrátí k české veřejnosti s prosbou o klidný průběh akcí spojených s pohřbem.⁹⁵

V tom samém výtisku *Rudé právo* přineslo informace o pátečním vystavení těla Jana Palacha v Karolinu. Podle tohoto článku prošlo každou hodinu kolem katafalku s rakví s mrtvým Palachem přibližně dva a půl tisíce lidí a stály se tisícové fronty. Mezi lidmi byli samozřejmě studenti, ale mimo nich také dělníci, vojáci, dokonce i delegace ze závodů nebo škol.⁹⁶ V samotných Všetatech se konal ve večerních hodinách symbolický pohřeb. V téměř každém okně svítily svíčky a šel se průvod až k domu, kde Jan bydlel.⁹⁷

Pohřeb proběhl v sobotu 25. ledna 1969. Od brzkých ranních hodin přicházeli lidé do Karolina, kde bylo ještě do 11:00 vystaveno Palachovo tělo. V 11 hodin začali zaměstnanci pořádkové služby uzavírat ulice, které byly součástí smutečního průvodu a zároveň se ulice kolem Staroměstského náměstí včetně začaly plnit lidmi. Na nádvoří Karolina se mezitím uskutečnil pietní akt, kde byla uctěna Palachova památka veřejnými činiteli. Všichni vyzdvihli Palachův čin jako projev vlastenectví a ušlechtilosti.⁹⁸ Stejného názoru byl i rektor Univerzity prof. Oldřich Starý, který navíc dodal: „*Tato pochodeň – zdůraznil – burcuje všechny lidi dobré vůle důsledně, ale i rozvážně dále pokračovat v cestě nastoupené lednem roku 1968, v cestě budování lidského, demokratického, nedeformovaného socialismu v naší vlasti.*“⁹⁹

Po konci pietního aktu v Karolinu se vydal smuteční průvod k filozofické fakultě. V čele průvodu šli právě představitelé, kteří pronášeli řeč v Karolinu. Za nimi byla nesena rakev, u níž šla rodina, a následovali je ostatní účastníci průvodu. Průvod došel až k filozofické fakultě, kde byla akce ukončena. Poté se uskutečnil pohřeb Jana Palacha na Olšanských hřbitovech, tam už však pouze za přítomnosti rodiny a blízkých. Celý pietní akt proběhl v naprostém klidu a pořádku, za což Svaz vysokoškolského

---

⁹⁵ Rudé právo, 25. 1. 1969, s. 1.

⁹⁶ Tamtéž, s. 2.

⁹⁷ LEDERER, s. 167.

⁹⁸ Rudé právo, 27. 1. 1969, s. 1.

⁹⁹ Tamtéž.

studentstva Čech a Moravy všem poděkoval. Nenaplnily se tak obavy vlády i mnohých ostatních, že bude pohřeb zdrojem nepokojů.¹⁰⁰

3.3 Posmrtná maska

Hned v den Janovy smrti se sochař Olbram Zoubek rozhodl, že mu sejme posmrtnou masku. Ačkoliv to tehdy mnoho sochařů neumělo, myslel si, že už si na to rodina někoho objednala, ale přesto se spojil s kamarádem, lékařem na oddělení popálenin, Vladimírem Matějčkem a ještě s jeho manželkou Vandou, se kterou jeli společně do nemocnice v Legerově ulici, kde Jan zemřel. Odtud již byl však Jan převezen na soudní lékařství na Albertov, kam se bez problémů dostali, i když to bylo zakázané. Vzhledem k tomu, že se o víkendu nepitvalo, bylo tu velké množství mrtvých těl, někdy i několik mrtvých na sobě a Zoubek to, co viděl, nazval doslova Dantovým Peklem. Netýkalo se to ovšem Jana, který ležel v chodbě, na sobě měl českou státní vlajku a kolem sebe velké množství květin. Celkem udělal Zoubek dva negativy, protože chtěl mít jistotu, že se maska povede. Z jednoho negativu udělal odlitek, který umístil na rampu Národního muzea, z dalšího pak nechal udělat ještě pět dalších odlitků.¹⁰¹

Po Janově smrti se začaly vybírat peníze na jeho pomník, na který se shromáždilo přibližně 1 600 000 Kčs. Mezitím, co probíhala mezinárodní soutěž na pomník Jana Palacha do Všetat, vytvořil Zoubek také jeden návrh. Ten ovšem nebyl schválen, a tak bylo rozhodnuto, že se Janovi vytvoří alespoň náhrobek. Zoubek také vyrobil pozlacenou cementovou sochu Jana Palacha, která byla tři dny vystavena na pražském salónu v Domě U Hybernů. Po třech dnech však, na příkaz Aloise Indry, tajemníka ÚV KSČ, musela být socha odstraněna. Byla ale pouze přesunuta za závěs, aby nebyla přímo na očích, ale návštěvníci ji vidět mohli.¹⁰²

3.4 Analýza činu

Analýza činu Jana Palacha je dost složitá a dodnes jsou lidé rozděleni do dvou táborů. Jedni, kteří staví Palacha do postu hrdiny a opravdového vlastence, a druzí, kteří přisuzují jeho sebevraždu pouze jeho psychickému stavu, slabošství a mravnímu

---

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ ČECHOVA, Dora, *Život a sochy Olbrama Zoubka*, Praha 2013, s. 97–101.

¹⁰² Tamtéž, s. 102–106.

narušení.¹⁰³ Do druhé skupiny se řadí například Aleš Kozelský, autor článku *K Janu Palachovi jsem kritický*, který vyšel v deníku *Britské listy*. Kozelský v tomto článku Palacha označil za mimořádně senzitivního člověka, což bezesporu byl, dodal však, že Palachova sebevražda nebyla snahou o vyburcování národa, ale byla zapříčiněna Palachovým exhibicionismem a mesiášským komplexem.¹⁰⁴ Exhibicionismus byl však vyloučen již v kapitole *Studentská léta*, takže tato úvaha Kozelského je nepřesná. Podle knihy *Suicidium, sebeobětování nebo mučednictví?* neodpovídá Palach charakteristice, jakou uvedl Kozelský. „*Pokud se jedná o člověka rozvráceného, jdoucího z konfliktu do konfliktu, nezodpovědného, je třeba posuzovat jeho čin jako něco, co bude patrně sledovat čistě osobní cíle, pseudořešení vlastních konfliktů.*“¹⁰⁵

Podrobněji se tomuto tématu věnoval Milan Černý, který vytvořil psychiatrický rozbor 29 případů sebevražedných pokusů sebeupálením, včetně Jana Palacha, Jana Zajíce a Evžena Plocka, které se odehrály od ledna do dubna roku 1969. Právě tři zmínění se vymykají celkovému hodnocení, kdy v případě takovéto sebevraždy bývá mnohem větší výskyt narušených jedinců (konkrétně se mezi 29 případy objevila schizofrenie, deprese nebo mentální retardace) a alkoholiků. Mimo již zmíněné hrály svou roli také osobní problémy, například rodinné, partnerské nebo také existenční a pracovní. To však nebyl Palachův případ.¹⁰⁶ „*Studie Milana Černého tak vyvrací tvrzení, že Jan Palach byl psychicky narušenou osobností, motivovanou k činu rodinnými, partnerskými a erotickými nebo existenčními a pracovními problémy, jak se snaží někteří tvrdit.*“¹⁰⁷

Podle Černého se v období prvních čtyř měsíců roku 1969 uskutečnilo velké množství sebevražedných pokusů sebeupálením. On sám to připisuje právě Palachovi, který byl první, i když někteří z 29 zmíněných jeho čin odmítali. Rozhodně však inspiroval Jana Zajíce s Evženem Plockem, kteří byli motivováni také altruisticky.¹⁰⁸

---

¹⁰³ ŠRAJER, Jindřich, *Suicidium, sebeobětování, nebo mučednictví?*, Praha 2009, s. 77.

¹⁰⁴ <http://w1.blisty.cz/art/21877.html>–9. 3. 2015.

¹⁰⁵ ŠRAJER, s. 79.

¹⁰⁶ ČERNÝ, Milan, *Živé pochodně v roce 1969*. In: Česká a slovenská psychiatrie 99, 2003, 7, s. 360–363.

¹⁰⁷ ŠRAJER, s. 80.

¹⁰⁸ ČERNÝ, s. 362–364.

„Jeho čin působil jako příklad, který nepochybně alespoň u části osob vedl ke snaze dodat sebevražednému jednání poněkud jiný, než čistě osobní charakter.“¹⁰⁹

3.5 Teorie o studeném ohni

Názory odsuzující Palachův demonstrativní čin a obviňující Palacha z toho, že sebevražda byla pouze vyústěním jeho osobních problémů, byly však patrně hlavně v krátké době po jeho sebeupálení. Šlo tehdy o komunistickou propagandu, která se snažila Palachovu sebevraždu znevážit. Palach měl být k činu donucen a navíc mu měl někdo zaměnit kapalinu, která měla vyvolat studený oheň za nádobu s benzínem.¹¹⁰ Konkrétně se tato informace objevila 22. ledna 1969 na letáku v libeňské hospodě Čechie, kde se konala schůze odpůrců polednového vývoje. Tento leták koloval mezi přítomnými již na začátku schůze a vyvolal značný rozruch. Jedním ze zúčastněných na schůzi byl i člen ÚV KSČ a poslanec Federálního shromáždění, Vilém Nový. Ten se v souvislosti s Palachem angažoval na schůzi nejvíce a odsuzoval jeho čin. Nestalo se tak pouze v Libni, ale také o měsíc později, 20. února 1969, v České Lípě, kde měl Nový dlouhý proslov na toto téma. Mimo to, že byla, podle něj, Palachovi špatně namíchána kapalina tvořící studený oheň, tvrdil také, že existuje takzvaná Pětice smrti (Pavel Kohout, Luděk Pachman, Emil Zátopek, Vladimír Škutina a Luboš Holeček), která měla Palacha k činu přesvědčit.¹¹¹

Vše, co Vilém Nový přednesl a tvrdil, byly lži. *„Jan Palach nebyl k činu nucen. Naopak si považoval za čest být vylosován jako první. Jan Palach nebyl zmanipulován, jednal zcela samostatně a racionálně.“¹¹²* Nového proslov však narazil na jednu neobjasněnou věc, a to existenci skupiny několika pochodní. Na otázku, zda tato skupina opravdu existovala, není dodnes podána odpověď. Historická fakta v tomto případě mluví protikladně, na jednu stranu se nenaplnila hrozba, kterou Jan uvedl v dopise, pokud nedojde k naplnění jeho požadavků, na druhou stranu však podle toho, co je již v práci uvedeno, byl Palach po celý svůj život pravdomluvný a přímý, takže je zvláštní, že by zrovna v tak závažné věci lhal. Ačkoliv je toto téma stále nedořešené, s největší pravděpodobností tato skupina neexistovala. Prvním argumentem vyvracející

---

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 364.

¹¹⁰ ŠRAJER, s. 85.

¹¹¹ LEDERER, s. 186–191.

¹¹² ŠRAJER, s. 87.

její skutečnost je, že se nikdo ani po roce 1989 k členství v této skupině nepřiznal, a také to vyplývá z Palachových dopisů, které podle analýz psal sám.¹¹³

4 Důsledky Palachova činu

4.1 Následovníci Jana Palacha

4.1.1 Jan Zajíc

Ačkoliv skupina pochodní s největší pravděpodobností neexistovala, i tak měl Palach své pokračovatele, kteří se k němu přímo odvolávali. Byli to hlavně již zmínění Jan Zajíc a Evžen Plocek. Jan Zajíc se narodil 3. července 1950 a žil se svou rodinou v malém městečku Vítkov, kde navštěvoval základní školu. Tu ukončil v roce 1965 a nastoupil na Střední železniční a průmyslovou školu v Šumperku, kde byl jeho třídním profesorem Ing. Jaroslav Malec. Ten vytvořil ve čtvrtém ročníku Zajícovu osobní charakteristiku, kde o něm napsal, že je inteligentní, průbojný, extrovertní, temperamentní a citlivý. Mimo některých vlastností měl s Palachem společné i to, že si ověřoval argumenty ostatních a až poté se k nim vyjadřoval.¹¹⁴ Mimo to také Malec napsal: „Zásadně obhajuje právo, pravdu a spravedlnost v životě soukromém, zvláště pak veřejném. Velmi těžce nese postavení naší vlasti po 21. srpnu, nikdy se s tím nesmířil a není přístupný žádným logickým argumentům, jež by mu situaci dostatečně objasnily.“¹¹⁵

Jan Zajíc se k politické situaci dost často vyjadřoval. Ačkoliv byl z malého Vítkova, kudy sovětští vojáci pouze projížděli, po nástupu na střední školu do Šumperka se dostal do velmi blízkého kontaktu s okupačními vojsky, protože hned vedle internátu sídlila sovětská posádka. S tou měli také obyvatelé internátu velké problémy, protože se s vojáky často dostávali do konfliktů. Samotnému Zajícovi měli vojáci v noci 18. ledna 1969 odcizit z pokoje, ve kterém spal, věci za devět set korun. Možná i v důsledku těchto vztahů s vojáky se Zajíc rozhodl přidat k lidem, kteří drželi

---

¹¹³ Tamtéž, s. 87–89.

¹¹⁴ CIKRYT, Václav, *Jan Zajíc*. 3. 7. 1950–25. 2. 1969, Šumperk 1991, s. 5–6.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 6.

pod rampou Národního muzea hladovku za Jana Palacha. V Praze strávil několik dní a měl tak možnost nahlédnout na okupaci také jinde, v podstatě v centru dění.¹¹⁶

To mělo pravděpodobně také velký vliv na to, že se Jan Zajíc, po vzoru Jana Palacha, pokusil lid opět probudit z letargie svou obětí, když se 25. února 1969 zapálil. Zprávu o této události přineslo 26. února i *Rudé právo*. To otisklo informace, že se Zajíc zapálil mezi 13:30 a 13:45 v domě č. 39 na Václavském náměstí a svým zraněním podlehl.¹¹⁷ Před sebevraždou, stejně jako Palach, napsal dopisy. Napsal však čtyři různé. Jeden nechal na místě činu, další adresoval své rodině, třetí Oldřichu Vítovi a čtvrtý měl být Provoláním k občanům Československa. Samotná sebevražda podle Lederera proběhla tak, že se Zajíc v kotelně na Václavském náměstí polil čistícím prostředkem s vysokým obsahem benzínu, zapálil se a chtěl vyběhnout po schodech nahoru k Václavskému náměstí. Tam se však nedostal, protože upadl už na schodišti, kde zemřel. Pohřben byl v rodném Vítkově.¹¹⁸

Zajícův čin, na rozdíl od Palachova, ačkoliv měli oba stejný cíl, nezískal takový ohlas. Zatímco zprávy o sebeupálení Jana Palacha se objevily i v zahraničním tisku, zprávy o sebevraždě Zajíce byly omezeny i v tisku českém, v zahraničním se neobjevily vůbec. Zároveň byla velká snaha o to, aby se Zajícovo Provolání k lidem vůbec nedostalo, protože působilo příliš radikálně. Přesto mezi lid proniklo, když bylo 6. března 1969 nalezeno 12 letáků, 7. března pak dalších 15 letáků, kde bylo otištěno. V případě Jana Zajíce byli mimo tisku zdrženliví vysokoškolské studenti i Svaz vysokoškolského studentstva.¹¹⁹

4.1.2 Evžen Plocek

Další pochodní byl Evžen Plocek. Na rozdíl od Palacha a Zajíce to již nebyl student, ale představoval starší generaci, protože se narodil 29. října 1929. Po ukončení základní školy, roku 1943, nastoupil Plocek do učení, vyučil se nástrojařem a začal pracovat v Motorpalu v Jihlavě, kde také pracoval až do konce svého života. Roku 1955 vstoupil do komunistické strany a díky své snaživosti začal kariérně růst. Složil maturitu a začal

---

¹¹⁶ EICHLER, Patrik, *Následovníci Jana Palacha*. In: BLAŽEK, Petr, EICHLER, Patrik, JAREŠ, Jakub a kol. (eds.), *Jan Palach '69*, Praha 2009, s. 92–93.

¹¹⁷ *Rudé právo*, 26. 2. 1969, s. 2.

¹¹⁸ LEDERER, s. 173–178.

¹¹⁹ DORKO, Branislav, *Jan Zajíc*, Opava 2012, s. 103–105.

dokonce dálkově studovat Vysokou školu ekonomickou v Praze. Díky tomu a díky svým schopnostem se postupně stal náměstkem ředitele. V roce 1968 podporoval polednové změny. Během tohoto roku u něj došlo ke střídání nálad, takže zatímco po invazi vojsk byl zklamán, optimismus a naději k pokračování v reformní činnosti mu opět dodal čtrnáctý sjezd komunistické strany, na který byl zvolen delegátem.¹²⁰

*„První měsíce roku 1969 ho zbavily všech iluzí o možnostech pokračování v obrodném procesu.“*¹²¹ S kritickým projevem vystoupil i začátkem března roku 1969 na plenárním zasedání OV KSČ v Jihlavě. Vyzdvihl na něm důležitost strany po invazi roku 1968, její vliv na společnost, a apeloval na to, aby se strana neuzavírala, naopak, aby byla mnohem aktivnější. Podle Evy Kantůrkové nastal v Pločkovi zlom v noci z 28. na 29. března 1969, kdy se konaly protisovětské demonstrace a došlo k vyrabování pražské kanceláře Aeroflotu. Tyto události vypukly po výhře Československa nad Sovětským svazem na mistrovství světa v ledním hokeji a údajně měly být zapříčiněny policejní provokací.¹²²

Dne 4. dubna 1969, na Velký pátek, se kolem 18:00 Evžen Plocek na jihlavském náměstí Míru v průjezdu jednoho z domů polil ředidlem a vydal se zpět na náměstí, konkrétně k budově OV KSČ. Cestou upustil dva letáky, jeden s heslem od Antonia Gramsciho – Pravda je revoluční, druhý se svým vlastním textem – Jsem pro lidskou tvář – nesnáším necit. Když došel k budově, zapálil na sobě ředidlo. Nezemřel však na náměstí, ale stejně jako Palach strávil ještě nějaký čas v nemocnici a zemřel 9. dubna 1969. Ačkoliv bylo vydáno mnoho nařízení a zákazů jakýchkoliv akcí, pracovníci Motorpalu uspořádali Pločkovi v Jihlavě veřejný pohřeb.¹²³ Pietního aktu se zúčastnilo přibližně dva až dva a půl tisíce lidí, uložení rakve pak ještě o přibližně tři tisíce lidí víc.¹²⁴ *„Do centrálního tisku však o sebeupálení Evžena Plocka neproniklo ani slovo. Jeho oběť zůstala utajena. Přišla do doby, kdy už oba naše národy ponižující důsledky intervence přijaly.“*¹²⁵

---

¹²⁰ MAZÁČOVÁ, POKORNÁ, SUCHÁNEK, s. 33.

¹²¹ LEDERER, s. 179.

¹²² <http://www.janpalach.cz/cs/default/zive-pochodne/plocek-21.3.2015>.

¹²³ MAZÁČOVÁ, POKORNÁ, SUCHÁNEK, s. 33.

¹²⁴ EICHLER, s. 114.

¹²⁵ MAZÁČOVÁ, POKORNÁ, SUCHÁNEK, s. 33.

4.2 Palachův týden

Pokud se dá říct, že Palachova sebevražda v lednu 1969 dostatečný ohlas nezískala, stalo se tak potom v lednu 1989, kdy proběhl takzvaný Palachův týden. Byla to akce k dvacátému výročí smrti Jana Palacha a nakonec pietní akce přerostla v šestidenní demonstrace. Počet demonstrantů se v různých dnech lišil, někdy se pohyboval kolem stovek, někdy se však dostal i přes 10 000 lidí.¹²⁶

Již 2. ledna 1989 oznámili představitelé Českých dětí, Charty 77, Mírového klubu J. Lennona, Nezávislého mírového sdružení a Společenství přátel USA Obvodnímu národnímu výboru v Praze 1, že na 15. ledna 1989 plánují vzpomínku na Jana Palacha. Ačkoliv byla tato akce 6. ledna 1989 zakázána, kolovaly po Praze letáky s výzvou účasti na tomto pietním aktu. Dne 11. ledna 1989 došlo k vyjádření zástupců pěti iniciativ k zákazu pietního aktu a k jejich odvolání, které však bylo zamítnuto.¹²⁷

Ve čtvrtek 12. ledna 1989 byl v *Rudém právu* uveřejněn článek Arnošta Baka, Marie Boudové a Jaroslava Kojzara, *Bylo to hazardérství*, který se vrací k událostem konce roku 1968 a začátku roku 1969. Z článku je patrné, že ani s odstupem času nepolevila komunistická propaganda. Je v něm totiž uvedeno, že Palach v rozhovoru se svým přítelem uvedl, že byl k činu donucen. To však on sám popíral ihned po sebevraždě, navíc s mnoha lidmi po své sebevraždě nemluvil, snad jen s Lubošem Holečkem, se kterým se pořádně ani neznal. V závěru článku autoři naráží i na lednové události roku 1989, konkrétně na pietní vzpomínkovou akci na Jana Palacha. V článku je tato akce líčena jako provokace.¹²⁸ Doslovně je v článku uvedeno, že „jde o ty samé síly, které před dvaceti lety přivedly naši zem na pokraj katastrofy a jejichž vinou došlo k takovým osobním tragédiím, jaká byla Palachova tragédie“.¹²⁹

V neděli 15. ledna 1989 se akce opravdu uskutečnila, ačkoliv proti tomu bylo ze strany policie vynaloženo velké úsilí. Všechny ulice, které vedou k Václavskému náměstí, se začaly již v noci ze 14. na 15. ledna uzavírat, takže ve 14:00, na kdy byl akt naplánován, už nebylo možné se na Václavské náměstí dostat. Došlo tak k překažení přečtení dokumentu Charty 77, *Vzpomínka na Jana Palacha*, který Charta 77 napsala

¹²⁶ TŮMA, s. 153.

¹²⁷ VLADISLAV, Jan, PREČAN, Vilém, *Horký leden 1989 v Československu*, Praha 1990, s. 19–21.

¹²⁸ Rudé právo, 12. 1. 1989, s. 2.

¹²⁹ Tamtéž.

přesně k příležitosti výročí Palachovy smrti a který měla na Václavském náměstí přečíst Vlasta Chramostová. Přesto však v okolních ulicích došlo k vypuknutí lidové manifestace, která byla policií a Lidovými milicemi brutálně potlačena. Podle Arielle Thedrelové, zpravodajky pařížského deníku *Le Figaro*, bylo přítomno kolem 2000 policistů.¹³⁰ K 15. lednu se vyjádřilo o den později i *Rudé právo*. To označilo účastníky manifestace za protistátní živly, které byly ovlivněny západními rozvracečskými centry a chtěly využít sebevraždy Jana Palacha k narušení pořádku v Praze. Zatčeno mělo být 91 účastníků.¹³¹

To, že byly zákroky policie opravdu brutální, dokazuje fakt, že o událostech z 15. ledna informoval celý světový tisk. Zároveň došlo k podání několika stížností na chování policie k lidem, kteří chtěli uctít památku Jana Palacha. K další manifestaci došlo hned následující den, 16. ledna, po zásahu policie vůči představitelům několika nezávislých iniciativ, kteří přišli položit květiny k pomníku sv. Václava. Dne 17. ledna vyšel v *Rudém právu* článek s názvem *Záměr je jasný: provokovat k neklidu, K zneužití tragické smrti studenta J. Palacha*, který podává zprávu o událostech 15. a 16. ledna 1989.¹³² Je zřejmé, že tento článek je napsán za účelem pošpinit jméno všech, kteří se manifestací zúčastnili. Skupina lidí, která přišla uctít Palachovu památku, chtěla, podle *Rudého práva*, za každou cenu vyvolat konflikt.¹³³ ČTK se k událostem vyjádřila takto: „*Provokatéři – přes opakované výzvy Veřejné bezpečnosti k rozchodu – narušili veřejný pořádek svým agresivním chováním. Plnou odpovědnost za to nesou iniciátoři tzv. nezávislých struktur včetně Charty 77.*“¹³⁴

Ve stejný den, jako vyšel článek v *Rudém právu*, 17. ledna 1989, vydala Charta 77 dokument, který adresovala vládám zúčastněným na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci ve Vídni. Charta 77 v něm objasňuje události dějící se v Československu a vyjadřuje se k jejich smyslu a průběhu. Zároveň byl vydán ještě jeden dokument, který oznámil, že 22. ledna 1989 vypukne hladovka na protest proti věznění mnoha lidí a také představitelů nezávislých iniciativ, včetně Charty 77. K událostem se 17. ledna 1989 vyjádřili i zahraniční představitelé, například předsednictvo Maďarského

¹³⁰ VLADISLAV, PREČAN, s. 23.

¹³¹ Rudé právo, 16. 1. 1989, s. 1.

¹³² VLADISLAV, PREČAN, s. 25.

¹³³ Rudé právo, 17. 1. 1989, s. 1–2.

¹³⁴ Tamtéž, s. 2.

demokratického fóra nebo státní sekretář USA George Pratt Schulz. Ten kritizoval Československou socialistickou republiku, Rumunsko a Východní Německo kvůli porušování lidských práv.¹³⁵ „Zvlášť ostře se vyslovil o policejních zákrocích v Praze, které jsou v přímém rozporu se závazky, jež čs. vláda právě slavnostně přijala.“¹³⁶

K Schultzovu proslovu se 18. ledna vyjádřil i deník *Rudé právo* a jaké stanovisko zastával je patrné již z podtitulu *Schultzův pokus o vměšování do vnitřních záležitostí ČSSR*. Podle deníku Schultz obviňoval mimo již zmíněných států také Bulharsko a zkresloval ve svém projevu fakta, když se vyslovoval tak, že se každý z účastníků konference vzdal práva chránit svůj stát proti narušitelům. V *Rudém právu* vyšel 18. ledna také článek obsahující výčet několika skupin, jež odsuzovali všechny, kteří se chtěli pietních akcí zúčastnit. Vydávali petice a vyjadřovali se, že potřebují ke své práci klid a stát by měl se všemi účastníky jednat s největší přísností. Byli mezi nimi například pracovníci ČKD Tatra, dílny ve Svitú Gottwaldov nebo studenti, učitelé a zaměstnanci Pedagogické fakulty UK v Praze.¹³⁷

K manifestaci, která se uskutečnila ve středu 18. ledna 1989, se vyjádřilo *Rudé právo*, podle kterého dochází od neděle 15. ledna k opakovaným provokačním akcím. Této manifestaci se zúčastnilo přibližně 1000 lidí, kvůli kterým došlo k zablokování provozu na Václavském náměstí a kteří vykřikovali protisocialistická hesla. V tomto výtisku vyšel zároveň článek *Rozhodná stanoviska k provokačním akcím*, ve kterém se k akcím dějícím se od 15. ledna vyjadřuje mnoho orgánů a organizací, mezi nimi například Rada Národního výboru hlavního města Prahy, Předsednictvo městského výboru Národní fronty, dále Předsednictvo Pražské odborové rady nebo Branné a bezpečnostní výbory obou sněmoven Federálního shromáždění. Všechny tyto orgány odsoudily provokatérské akce a vyzvali, aby se všichni od provokatérů, jak je *Rudé právo* nazvalo, drželi dál. Zároveň požadovali klid a pořádek, který by byl nápomocný při přestavbě socialistické demokracie v Praze.¹³⁸

Ve čtvrtek 19. ledna byla evropským parlamentem schválena rezoluce, která odsoudila zákroky policie ve dnech 15. a 16. ledna, které se uskutečnily v Praze v

¹³⁵ VLADISLAV, PREČAN, s. 25–27.

¹³⁶ Tamtéž, s. 27.

¹³⁷ *Rudé právo*, 18. 1. 1989, s. 1–2.

¹³⁸ *Rudé právo*, 19. 1. 1989, s. 1.

souvislosti s uctěním památky Jana Palacha. I přesto však v odpoledních hodinách, kdy se na Václavském náměstí opět sešlo přibližně 5000 lidí, došlo k dalším brutálním zákrokům ze strany policie proti poklidné manifestaci. Tyto zákroky měly být ještě brutálnější než ty, které se odehrály v předchozích dnech. O den později, 20. ledna, odsoudilo zákroky policie mnoho lidí, například kardinál František Tomášek, zdravotní sestra Anna Dusová, která zaslala dopis předsedovi vlády ČSSR, dále rodiny neprávem vězněných lidí nebo výtvarníci, kteří zaslali prokuratuře petici o 130 podpisech umělců, která měla za cíl propuštění J. Žáčka a D. Němce.¹³⁹

V poslední den Palachova týdne, v sobotu 21. ledna, se uskutečnily cesty do Všetat k hrobu Jana Palacha. Uskutečnily se na výzvu nezávislých iniciativ a samozřejmě byly doprovázeny dalšími brutálními útoky Veřejné a Státní bezpečnosti. Docházelo ke kontrolám lidí na nádraží, k výslechům a týrání.¹⁴⁰ „*Přesto se loňskému mluvčímu Charty 77 S. Devátému podařilo proniknout policejním kordónem až k všetatskému hřbitovu a hodit k Palachovu hrobu kytici s trnovou korunou.*“¹⁴¹ Podle *Rudého práva* do Všetat přijelo přibližně 200 lidí z různých míst republiky, k nepokojům však nedošlo.¹⁴²

Palachův týden se řadí mezi události, které znamenaly během roku 1989 předejru Sametové revoluce. Dá se tedy v podstatě říct, že sebevražda Jana Palacha z ledna roku 1969 splnila účel, který původně Palach zamýšlel. Stalo se tak ale až o 20 let později.

---

¹³⁹ VLADISLAV, PREČAN, s. 29–31.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 32.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Rudé právo, 23. 1. 1989, s. 1.

5 Závěr

Autor se v práci věnoval životu Jana Palacha, který zasadil do širšího kontextu. Celá práce byla postavena na dobovém tisku, pomocí čehož chtěl autor učinit dvě analýzy. Za prvé chtěl porovnat tehdejší pohled na věc a informace, které byly sdělovány veřejnosti, s informacemi a publikacemi vydanými s odstupem času, především po roce 1989, a za druhé chtěl prozkoumat nestrannost a objektivitu tisku s postupem času od začátku okupace až k roku 1989. Pokud období tisku rozdělíme podle kapitol do tří částí, jedno období ihned po invazi pěti vojsk Varšavské smlouvy, dále období začátku roku 1969 a nakonec události ledna 1989, najdeme v tisku opravdu znatelné rozdíly. V prvním zmíněném období je viditelné uvolnění situace, kdy ještě doznívalo Pražské jaro, které bylo násilně ukončeno invazí pěti vojsk Varšavské smlouvy. Denní tisk, například *Rudé právo*, okupaci v té době ještě odsuzoval a snažil se politické představitele bránit. V druhém období, kolem sebevražd počátkem roku 1969, byla situace v tisku lidem předkládána ještě relativně tak, jak opravdu vypadala, patrný už je ovšem zásah komunistů a jejich propagandy.

Tato dvě období, ačkoliv se během půl roku situace značně změnila, byly ještě poměrně objektivní, jsou ale v naprostém kontrastu s třetím obdobím, lednem 1989, kdy proběhl Palachův týden. Denní tisk za období více než dvaceti let okupace Československa změnil kurs zcela opačným směrem. Z článků je patrná propaganda, je jasné, že vedení novin se změnilo a že ho převzal někdo, kdo byl loajální s komunistickým režimem. I s odstupem dvaceti let došlo k označování Palachovy sebevraždy jako nesmyslné. Zda byl Palachův čin ze strany tisku označen za nesmyslný kvůli tomu, že nedokázal vyburcovat lidi k nějaké reakci tak, jak Palach chtěl, nebo s cílem uklidnit situaci, která se u příležitosti výročí jeho smrti v roce 1989 strhla, není jisté. Je však jisté, že Palachův čin přínosný byl. Palachův týden byl jednou z událostí, které později znamenaly pro Československo konec okupace, ačkoliv se tomu komunisté snažili všemi možnými prostředky zabránit.

Toto rozdělení do tří období, tak, jak je uvedeno v práci, je zásadní i pro porovnání tehdejšího tisku a publikací vydaných po roce 1989. Paradoxní v tomto případě je, že největší odchylky mezi informacemi v tisku a dnešními publikacemi, které můžeme označit za objektivní, nenalezneme v porovnání s rokem 1969, ale

naopak s obdobím časově mnohem bližším, rokem 1989. Důkazem tomu je podkapitola Palachův týden, kde jsou informace čerpané z dobového tisku a moderních publikací vyloženě protikladné. Z toho, co bylo řečeno, je možné vyvodit, že komunisté dokázali během dvaceti let úplně vymýtit objektivnost z denního tisku a zmanipulovat tak mnoho lidí.

Autor se také pokusil Palachův čin zanalyzovat, a to pomocí knihy Jindřicha Šrajera a studie Milana Černého. Několik informací čerpal autor také z knihy Jiřího Lederera, aby bylo možné shrnout Palachovu povahu. Jak již bylo řečeno, jméno a čin Jana Palacha vyvolávají rozporuplné reakce a každý na něj a jeho sebevraždu má jiný názor. Všechny zdroje však uvádí, že Palach byl zcela normální, jeho sebevražda nebyla žádným projevem jeho osobních problémů a svůj čin dlouho promýšlel. Stejně tak na tom byli i Jan Zajíc a Evžen Plocek. Všichni tři byli podle dostupných zdrojů takové osobnosti, že pro blaho své vlasti dokázali položit svůj život, navíc takovým demonstrativním způsobem, jako je sebeupálení. V tomto ohledu byli však Jan Zajíc a Evžen Plocek nedocenění. Nejen, že se o nich v tisku téměř vůbec nic neobjevilo, ale dnes si každý v souvislosti s obětí sebeupálením vybaví Jana Palacha, zejména proto, že byl v Československu první, kdo tak učinil s altruistickým záměrem.

I v souvislosti s Palachem se však po jeho smrti objevily problémy. Ačkoliv mu v tisku bylo věnováno mnoho místa, znevážit jeho čin se komunisté pokoušeli jinak. Například teorií o studeném ohni, kterou přednesl politik Vilém Nový. S tím souvisí také úvahy o existenci takzvané skupiny pochodní, ke které se Jan Palach ve svém dopise přihlásil. Nelze jistě říct, zda tato skupina existovala, ale existuje mnoho důkazů, že ne. Jedním z nich je, že podle analýz, které byly provedeny, psal Palach svůj poslední dopis sám. Druhým důvodem je, že už se po Pochodni č. 1, jak se Palach nazval, žádná další pochodeň, u které by bylo možno dokázat, že by se s Palachem znala, neobjevila. K přítomnosti v nějaké podobné skupině se navíc nikdo nepřihlásil ani po roce 1989.

6 Bibliografie

6.1 Periodika

Listy, 19. 12. 1968, 23. 1. 1969.

Práce, 17. 1. 1969.

Rudé právo, 25. 8. 1968, 26. 8. 1968, 14. 11. 1968, 20. 11. 1968, 17. 1. 1969, 18. 1. 1969, 20. 1. 1969, 21. 1. 1969, 22. 1. 1969, 23. 1. 1969, 24. 1. 1969, 25. 1. 1969, 27. 1. 1969, 26. 2. 1969, 12. 1. 1989, 16. 1. 1989, 17. 1. 1989, 18. 1. 1989, 19. 1. 1989, 23. 1. 1989.

Zpravodaj města Ostrova, 27. 8. 1968.

6.2 Literatura

BÁRTA, Milan, BŘEČKA, Jan, KALOUS, Jan, *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*, Praha 2012.

BÁRTA, Milan, CVRČEK, Lukáš, KOŠICKÝ, Patrik, SOMMER, Vítězslav, *Oběti okupace. Československo 21. 8.–31. 12. 1968*, Praha 2008.

BLAŽEK, Petr (ed.), *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989*, Praha 2005.

BLAŽEK, Petr, EICHLER, Patrik, JAREŠ, Jakub a kol. (eds.), *Jan Palach '69*, Praha 2009.

CIKRYT, Václav, *Jan Zajíc. 3. 7. 1950–25. 2. 1969*, Šumperk 1991.

CULEK, Josef, *Jan Palach. 11. 8. 1948–19. 1. 1969*, Praha 1990.

ČECHOVA, Dora, *Život a sochy Olbrama Zoubka*, Praha 2013.

ČERNÝ, Milan, *Živé pochodně v roce 1969*. In: *Česká a slovenská psychiatrie* 99, 2003, 7, s. 360–365.

DORKO, Branislav, *Jan Zajíc*, Opava 2012.

HOPPE, Jiří, *Pražské jaro v médiích. Výběr z dobové publicistiky*, Brno 2004.

KMUNÍČKOVÁ, Zdenka, *Poslední dny Jana Palacha*, Praha 2009.

LEDERER, Jiří, *Jan Palach. Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*, Praha 2014.

MAZÁČOVÁ, Barbara, POKORNÁ, Veronika, SUCHÁNEK, Pavel, *Ve jménu života vašeho*, Praha 1990.

MLYNÁŘ, Zdeněk, *Mráz přichází z Kremlu*, Praha 1990.

OTÁHAL, Milan, *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968–1989*, Praha 2003.

ŠRAJER, Jindřich, *Suicidium, sebeobětování, nebo mučednictví?*, Praha 2009.

VLADISLAV, Jan, PREČAN, Vilém, *Horký leden 1989 v Československu*, Praha 1990.

6.3 Internetové zdroje

<http://w1.blisty.cz/art/21877.html>–9. 3. 2015.

<http://www.janpalach.cz/cs/default/zive-pochodne/plocek>–21. 3. 2015.

<http://www.janpalach.cz/pdf/kniha/1.pdf>–10. 2. 2015.

http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_palachj.php–20. 2. 2015.

https://www.youtube.com/watch?v=V0mz_9msSFE–3. 3. 2015.

7 Resumé

The topic of the bachelor thesis is the Suicide of Jan Palach on the background of the contemporary newspaper. The thesis is divided into three crucial chapters. The first chapter deals with the events before Jan Palach's suicide and it is named “The Invasion of the Troops and the End of the Policy after January 1968”, the second chapter focuses on the main topic of the thesis and its name is “Jan Palach” and the third chapter “The consequences of the act of Jan Palach”.

The first chapter “The Invasion of the Troops and the End of the Policy after January 1968” is included in thesis, because this period is very important for Jan Palach and these moments affected him so much so that he committed suicide in January 1969. The main chapter is divided into several smaller chapters; the first of them is focuses on the Moscow Protocol, which was signed shortly after the invasion. Furthermore, the subchapters are “The Soviet Steps to suppress the Development of post-January” and the last is “The Reaction of the Czechoslovak Citizens”, where is described the resistance against the occupation.

The second chapter goes back to the year 1948, when Jan Palach was born and it is divided into several subchapters. The first of them is “The Life of Jan Palach”, a brief biography of this personality and the author describes also the characteristics of Jan Palach. The second subchapter deals with the suicide itself, it describes the day of his self-immolation and also the days, which Jan Palach spent in the hospital. The reactions of the public and in the newspaper are also described. The part of this chapter is also the description of the funeral of Jan Palach. The work continues with other subchapters, the first “The Death Mask”, then “The Analysis of the Crime”, where the suicide is discussed mainly from a psychological perspective. The subchapter “The Theory of the Cold Fire” ends the chapter about Jan Palach.

The last chapter “The Consequences of the Act of Jan Palach” is divided into two parts. The first one deals with the followers of Jan Palach, Jan Zajíc and Evžen Plocek, who followed the act of Jan Palach and committed a suicide by burning themselves. The second part of the chapter describes the Palach Week, which took place in 1989.

8 Přílohy

Seznam vyobrazených příloh

1. Jan Palach krátce po smrti

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/160632-muj-cin-splnil-ucel-veril-dle-svedku-palach-pred-smrti/>

2. Pohřeb Jana Palacha

Autor: Chris Smith

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/211081-zivy-clovek-zemrel-aby-mrtvi-zustali-zit/>

3. Pohřeb Jana Palacha

Zdroj: <http://www.pribehjanazajice.cz/panely/03/>

4. Posmrtná maska Jana Palacha z 22. ledna 1969

Autor: Jiří Krutiš

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/258930-olbram-zoubek-palach-nebyl-normalni-clovek-to-byla-myslenka/>

5. Manifestace během Palachova týdne

Zdroj: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/palachuv-tyden/>

1.

2.

3.

4.

5.

